

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

Poslanecká sněmovna

2008

V. volební období

664

Vládní návrh

na vydání

zákona

**kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění
pozdějších předpisů, a zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších
předpisů**

ZÁKON

ze dne..... 2008,

kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o výkonu trestu odnětí svobody

Čl. I

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 359/1999 Sb., zákona č. 3/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 52/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 218/2007 Sb. a zákona č. 346/2007 Sb., se mění takto:

1. § 4 včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 2 zní:

„§ 4

Poradní komise

(1) K uplatňování poznatků, forem a metod zacházení s odsouzenými, které napomáhají k dosažení účelu výkonu trestu a k ochraně práv odsouzených, zřídí ředitel věznice poradní komisi (dále jen „komise“) z osob, jež nejsou zaměstnány ve věznici. Činnost člena komise je jiným úkonem v obecném zájmu²⁾. Vězeňská služba poskytuje členům komise náhradu nutných výdajů. Členové komise mají povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvědí v souvislosti s výkonem své funkce.

(2) Členy komise jmenuje s jejich souhlasem ministr spravedlnosti (dále jen „ministr“) na návrh ředitele věznice. Ředitel věznice ministrově podává návrhy na jmenování členů komise prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby. Členové komise mohou být jmenováni i opakovaně. Komise se skládá minimálně z pěti členů. Funkční období je čtyřleté.

(3) Členy komise mohou být zejména poslanci a senátoři Parlamentu České republiky, členové zastupitelstev územních samosprávných celků, zástupci Probační a mediační služby, registrovaných církví a náboženských společností a nevládních neziskových organizací.

(4) Členství v komisi zaniká

- a) uplynutím funkčního období člena poradní komise,
- b) v případě poslanců, senátorů Parlamentu České republiky a členů zastupitelstva obcí, krajů, hlavního města Prahy a městských částí hlavního města Prahy zánikem mandátu,
- c) odvoláním z funkce člena poradní komise,
- d) vzdáním se funkce člena poradní komise,
- e) úmrtím nebo prohlášením osoby za mrtvou.

(5) Ministr odvolá člena komise, jestliže poruší závažným způsobem povinnosti vyplývající z členství v komisi, a to na návrh ředitele věznice nebo předsedy komise, pokud s odvoláním vyslovila souhlas nadpoloviční většina členů komise. Ředitel věznice ministru podává návrh na odvolání člena komise prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby.

(6) Komise se schází podle potřeby, nejméně však čtyřikrát ročně; svolat ji může předseda komise nebo ředitel věznice. Komise je způsobilá jednat a usnášet se za přítomnosti nadpoloviční většiny svých členů. Ustavující zasedání svolá ředitel věznice a komise si na svém prvním zasedání zvolí předsedu a místopředsedu komise. Komise rozhoduje nadpoloviční většinou přítomných členů; v případě rovnosti hlasů má rozhodující hlas předseda komise. Zasedání se může účastnit po dohodě s předsedou komise i ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec, nemá však právo hlasovat.

(7) Odsouzení mohou podávat podněty, stížnosti a návrhy členům komise, o tomto právu musejí být poučeni. Je-li k projednání podnětu, stížnosti nebo návrhu odsouzeného zapotřebí jeho osobní účast, může jej předseda komise na jednání komise přizvat.

(8) V rámci své činnosti může komise řediteli věznice navrhopat

- a) přijetí opatření týkajících se programů zacházení s odsouzenými,
- b) přijetí opatření týkajících se zacházení zaměstnanců Vězeňské služby s odsouzenými, nebo
- c) přijetí opatření ke zlepšení podmínek odsouzených ve věznicích, zejména pokud jde o ubytování, zaměstnávání, vzdělávání, stravování, lékařskou péči a zacházení s odsouzenými.

(9) Ředitel věznice vytváří komisi vhodné podmínky pro plnění jejích úkolů a poskytuje jejím členům na žádost informace nezbytné k plnění těchto úkolů. Ředitel věznice informuje předsedu komise o mimořádných událostech ve věznicích, zejména útěku odsouzeného nebo vězeňské vzpoury.

(10) Předseda komise každoročně do 31. března podává generálnímu ředitelství Vězeňské služby souhrnnou písemnou zprávu o činnosti komise za uplynulý rok. Ke zprávě o činnosti komise připojí své stanovisko ředitel věznice. Generální ředitelství vypracuje na základě zpráv komisí jednotlivých věznic celkovou komplexní hodnotící zprávu o činnosti a předloží ji ministru nejpozději do 30. května.

2) § 203 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.“

2. V § 5 odst. 1 se slova „spravedlnosti (dále jen „ministr“)“ zrušují.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o výkonu vazby

Čl. II

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění zákona č. 258/2002 Sb., zákona č. 3/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 52/2004 Sb. a zákona č. 539/2004 Sb., se mění takto:

1. Za § 3 vkládá nový § 3a, který včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 2 zní:

„§ 3a

Poradní komise

(1) K zajištění podmínek výkonu vazby a k ochraně práv obviněných zřídí ředitel věznice poradní komisi (dále jen „komise“) z osob, jež nejsou zaměstnány ve věznici. Činnost člena komise je jiným úkonem v obecném zájmu²⁾. Vězeňská služba poskytuje členům komise náhradu nutných výdajů. Členové komise mají povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvědí v souvislosti s výkonem své funkce.

(2) Členy komise jmenuje s jejich souhlasem ministr spravedlnosti (dále jen „ministr“) na návrh ředitele věznice. Ředitel věznice ministrovi podává návrhy na jmenování členů komise prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby. Členové komise mohou být jmenováni i opakovaně. Komise se skládá minimálně z pěti členů. Funkční období je čtyřleté.

(3) Členy komise mohou být zejména poslanci a senátoři Parlamentu České republiky, členové zastupitelstev územních samosprávných celků, zástupci Probační a mediační služby, registrovaných církví a náboženských společností a nevládních neziskových organizací.

(4) Členství v komisi zaniká

- a) uplynutím funkčního období člena poradní komise,
- b) v případě poslanců, senátorů Parlamentu České republiky a členů zastupitelstva obcí, krajů, hlavního města Prahy a městských částí hlavního města Prahy zánikem mandátu,
- c) odvoláním z funkce člena poradní komise,
- d) vzdáním se funkce člena poradní komise,
- e) úmrtím nebo prohlášením osoby za mrtvou.

(5) Ministr odvolá člena komise, jestliže poruší závažným způsobem povinnosti vyplývající z členství v komisi, a to na návrh ředitele věznice nebo předsedy komise, pokud s odvoláním vyslovila souhlas nadpoloviční většina členů komise. Ředitel věznice ministrovi podává návrh na odvolání člena komise prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby.

(6) Komise se schází podle potřeby, nejméně však čtyřikrát ročně; svolat ji může předseda komise nebo ředitel věznice. Komise je způsobilá jednat a usnášet se za přítomnosti nadpoloviční většiny svých členů. Ustavující zasedání svolá ředitel věznice a komise si na svém prvním zasedání zvolí předsedu a místopředsedu komise. Komise rozhoduje nadpoloviční většinou přítomných členů; v případě rovnosti hlasů má rozhodující

hlas předseda komise. Zasedání se může účastnit po dohodě s předsedou komise i ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec, nemá však právo hlasovat.

(7) Obvinění mohou podávat podněty, stížnosti a návrhy členům komise, o tomto právu musejí být poučeni. Je-li k projednání podnětu, stížnosti nebo návrhu obviněného zapotřebí jeho osobní účast, může jej předseda komise na jednání komise přizvat.

(8) V rámci své činnosti může komise řediteli věznice navrhopat

- a) přijetí opatření týkajících se zacházení zaměstnanců Vězeňské služby s obviněnými nebo
- b) přijetí opatření ke zlepšení podmínek obviněných ve věznicích, zejména pokud jde o ubytování, zaměstnávání, vzdělávání, stravování, lékařskou péči a zacházení s obviněnými.

(9) Ředitel věznice vytváří komisi vhodné podmínky pro plnění jejích úkolů a poskytuje jejím členům na žádost informace nezbytné k plnění těchto úkolů. Ředitel věznice informuje předsedu komise o mimořádných událostech ve věznici, zejména útěku obviněného nebo vězeňské vzpourě.

(10) Předseda komise každoročně do 31. března podává generálnímu ředitelství Vězeňské služby souhrnnou písemnou zprávu o činnosti komise za uplynulý rok. Ke zprávě o činnosti komise připojí své stanovisko ředitel věznice. Generální ředitelství vypracuje na základě zpráv komisí jednotlivých věznic celkovou komplexní hodnotící zprávu o činnosti a předloží ji ministrovi nejpozději do 30. května.

2) § 203 odst. 1 zákona č. 262/2006Sb., zákoník práce.“.

2. V § 10 písm. d) a e) se slovo „spravedlnosti“ zrušuje.

ČÁST TŘETÍ

Čl. III

ÚČINNOST

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. října 2009.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad

I. Důvod předložení zamýšleného návrhu novely zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Účelem navrhované úpravy je zkvalitnění činnosti dosavadních poradních sborů ředitelů věznic, které jsou zřizovány na základě zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Dosud, na základě uvedeného zákona, jmenuje členy poradního sboru ředitel příslušné věznice z odborníků, kteří nejsou zaměstnanci věznice a kteří s výkonem této funkce souhlasí. Posláním tohoto poradního sboru je napomáhat s uplatňováním poznatků, forem a metod zacházení s odsouzenými k dosažení účelu výkonu trestu. Činnost člena poradního sboru je jiným úkonem v obecném zájmu. Členům poradních sborů přísluší cestovní náhrady podle zákoníku práce.

Poradní sbory jsou zřízeny ve všech věznicích a vazebních věznicích. Jejich činnost je však nejednotná, chybí jasné vymezení kompetencí a složení poradních sborů, jakož i systém hodnocení výstupů jejich činnosti. V mnoha případech se jedná spíše o formální jednotky, které nevykonávají efektivně svoji zákonem vymezenou roli a prakticky neovlivňují zacházení s odsouzenými či naplňování účelu trestu. Poradní sbory ve většině věznic a vazebních věznic se scházejí jedenkrát ročně, ale existují i případy, kde se poradní sbory scházejí jednou za dva roky, v některých věznicích se komise nescházejí vůbec. Činnost poradních sborů je tak netransparentní a jeví se jako neefektivní.

Za zásadní problém je považována absence jasného právního zakotvení institutu nezávislé kontroly ve vězeňství. Rovněž absence zákonné úpravy poradního sboru v režimu výkonu vazby je nesystémová. Přitom současný stav výkonu vazby je nutné považovat za neadekvátní, nedostatečně reagující na princip presumpce neviny, prakticky výrazně striktnější než výkon trestu. V tomto kontextu se jeví jako žádoucí zavést do právní úpravy institut poradního sboru i ve vazebních věznicích.

Přes uvedené nedostatky jsou poradní sbory obecně hodnoceny jako přínos, a proto se neuvažuje o jejich zrušení. Počítá se s tím, že by měly být do budoucna v jednotlivých věznicích (tedy i ve vazebních věznicích) ustavovány poradní sbory nebo poradní komise po vzoru SRN.

Identifikace cílů, kterých má být dosaženo

Novelou zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, by měly být u každé věznice a vazební věznice zřízeny nezávislé občanské komise, které by byly garantem objektivního výkonu vězeňství v ČR.

Identifikace rizik spojených s nečinností

Zachování současného stavu by bylo spojeno s nespokojeností vězňů a pokračováním přirozeného napětí mezi vězni a vězeňským personálem, s obviňováním státní moci z nezájmu k zavádění objektivního dohledu nad výkonem vězeňství.

Dotčené subjekty

Dotčenými subjekty jsou obvinění, kterých bylo v prosinci 2007 přes 2250 a odsouzení, kterých bylo k témuž datu přes 16600. V květnu 2008 je ve věznicích přes 20 tis. odsouzených a obviněných osob. Dotčenými subjekty jsou i blíže nespecifikovaní zaměstnavatelé, kteří jsou vůči jednotlivým věznicím dodavateli nebo naopak pro ně vězni pracují. Navrhovaná úprava nemá dopady na rovnost práva mužů a žen.

II. Návrh variant řešení

Ministerstvem spravedlnosti bylo s ohledem na uvedené skutečnosti vypracováno variantní řešení problémů:

II. 1. Poradní komise versus poradní sbor

VARIANTA I.:

Poradní sbory zachovat s tím, že vedle nich budou působit poradní komise.

VARIANTA II.:

Poradní komise nahradí poradní sbory.

II. 2. Působnost poradní komisi

VARIANTA I.:

Poradní komise budou zřízeny u každé věznice.

VARIANTA II.:

Poradní komise budou zřízeny nejprve jen u velkých věznic.

VARIANTA III.:

Poradní komise budou zřízeny jen ve věznicích s dohledem, ve věznicích s dozorem a ve věznicích s ostrahou.

VARIANTA IV.:

Poradní komise by mohla působit u několika věznic (např. komise pro velkou věznici v Brně by mohla současně pracovat i pro blízkou věznici /např. Kuřim/ nebo jedna poradní komise by měla na starosti několik malých věznic).

II. 3. Složení poradních komisí

VARIANTA I.:

Členy komise budou zejména:

- 1) zástupce Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR
- 2) zástupce územních samosprávných celků
- 3) zástupce Probační a mediační služby
- 4) zástupce odborné veřejnosti, např. právníci, psychologové, psychiatři, lékaři, vysokoškolští profesori
- 5) zástupce církví, náboženských společností, nevládních neziskových organizací

VARIANTA II.:

Nebudou stanoveny okruhy osob, z nichž by se měli členové vybírat (současný stav).

II. 4. Způsob výběru a jmenování členů poradních komisí

Při výběru kandidátů by měli spolupracovat ředitel věznice a zástupce vyššího územního samosprávného celku. Konečný návrh kandidátů ze zástupců jednotlivých skupin by:

VARIANTA I.:

vytvořil ředitel věznice a zaslal ministru spravedlnosti, který by členy jmenoval.

VARIANTA II.:

vytvořil hejtman kraje a zaslal ministru spravedlnosti, který by členy jmenoval.

II. 5. Funkční období a způsob rozhodování poradních komisí

VARIANTA I.:

- délka trvání mandátu poradní komise bude čtyřletá. Bude umožněno opětovné znovuzvolení členů. V případě ztráty poslaneckého nebo zastupitelského mandátu bude zvolen nový člen, který bude splňovat podmínky;
- členy komise bude možné odvolat v případě, že poruší závažným způsobem povinnosti vyplývající z jeho členství v komisi. O návrhu na odvolání rozhodne komise nadpoloviční většinou hlasů a návrh na odvolání poté zašle ministru spravedlnosti. Horní věkovou hranici pro možnost členství v poradní komisi není třeba určovat;
- poradní komise si na svém prvním zasedání zvolí předsedu a místopředsedu. Scházet se bude alespoň čtyřikrát ročně. V případě potřeby bude moci mimořádné zasedání svolat ředitel věznice nebo předseda komise. Jednání se bude moci účastnit ředitel

věznice, v případě potřeby i další zaměstnanci věznice – ti ale nebudou moci být jmenováni za členy komise;

- bude stanovena povinnost mlčenlivosti;
- pro přijetí rozhodnutí v komisi bude třeba nadpolovičního počtu hlasů, každý jednotlivý člen bude moci přijímat podněty, stížnosti a návrhy;
- členství v poradní komisi bude čestné, neplacené; člen poradní komise bude mít nárok na úhradu nutných výdajů.

VARIANTA II.:

Zachovat současný stav, kde s výjimkou toho, že členství v poradním sboru je čestné, neplacené a že člen má nárok na úhradu nutných výdajů, nejsou upraveny další podrobnosti.

II. 6. Věcná působnost poradních komisí

VARIANTA I.:

I. etapa – poradní komise by měly jen návrhová práva.

Hlavním cílem komisí bude pomocí objektivních poznatků o činnosti věznice zajistit nezávislou kontrolu zvenčí a přispět tak k prohloubení a zlepšení fungování vězeňského systému a práv a oprávnění obviněných ve vazebních věznicích, odsouzených v klasických věznicích.

Členové komisí budou moci kontrolovat situaci v oblasti zacházení s odsouzenými, vzdělávání, zaměstnávání, kulturního vyžití, zdravotní péče, možnosti pomoci odsouzeným při resocializaci po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Na základě kontrol, podnětů, žádostí a stížností budou moci přijímat opatření k plnění úkolů, aby vyvstalé problematické úseky bylo možné veřejně a na odborné úrovni řešit a napravovat.

Členům komise bude umožněno přizvat odsouzené k účasti na jednání komise, bude-li se projednávat jeho podnět nebo stížnost.

Bude zpřesněn demonstrativní výčet návrhových opatření komise:

- a) změny podmínek života ve věznicích – /řediteli věznice, případně generálnímu řediteli Vězeňské služby/,
- b) opatření směrem k provádění tzv. programů zacházení ve věznicích a k usměrnění chování dozorců, vychovatelů apod. /řediteli věznice, příp. generálnímu řediteli Vězeňské služby/,
- c) opatření k odstranění stížností odsouzených.

Pro usnadnění výkonu činnosti poradní komise bude stanoveno, že ředitel věznice bude pomáhat při výkonu kompetencí jednotlivým členům a podávat na požádání příslušné informace. Při prohlídkách věznice bude buď sám provádět členy nebo pověřit některého zaměstnance.

Dále bude ředitel věznice oznamovat předsedovi komise a jeho zástupci neodkladně výjimečné události ve věznici, zvláště ty, které vyvolávají nebo by mohly vyvolat rozruch mezi veřejností, nebo na kterých má předseda či jeho zástupce zvláštní zájem, například se bude oznamovat úmrtí vězně, útěk vězně, vězeňská vzpoura či hladovka.

Pro kontrolu činnosti komisí bude každému předsedovi komise stanovena povinnost jednou ročně vypracovat zprávu o činnosti poradní komise, která bude obsahovat informace o chodu skupiny, o získaných zkušenostech; součástí zprávy budou podněty a doporučení pro zlepšení situace ve věznicích. Zprávy jednotlivých poradních komisí budou předloženy generálnímu ředitelství Vězeňské služby ČR, to vypracuje celkovou hodnotící zprávu o činnosti poradních komisí, kterou předloží ministru spravedlnosti.

II. etapa – komisím bude svěřena rozhodovací pravomoc

Poradní komise by rozhodovala o opravných prostředcích proti rozhodnutím ředitele věznice /nahradila by v tomto směru současnou odvolací instanci tj. generálního ředitele VS, čímž by se odlehčilo GR Vězeňské služby/.

Výhled

V případě, že se činnost komisí osvědčí, mohly by /jako je tomu v některých státech USA/ rozhodovat o podmíněném propuštění odsouzených. Došlo by tak k odbřemenění soudů.

V materiálu Závěry a doporučení ze seminářů skupiny PAROLE 2007 je jako jedna z možností zkvalitnění institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody navrženo pilotní ověření možnosti zřízení komisí pro podmíněné propuštění (v zahraničí zavedeno pod názvem parolové rady) – jedním z nástrojů, které jsou v zahraničí hodnoceny jako v justici fungující v rámci rozhodování o podmíněném propuštění, je činnost komisí odborníků a laiků, které připravují a projednávají informace potřebné pro zvážení, zda lze nebo nelze odsouzeného z vězení podmíněně propustit, a dále navrhují případné podmínky podmíněného propuštění.

Na základě této inspirace je cílem Českého helsinského výboru v součinnosti s Probační a mediační službou činnost obdobných komisí u nás ověřit, a to prostřednictvím pilotního projektu ve vybraných soudních okresech ČR. Je žádoucí tento projekt sledovat a vyhodnotit výsledky.

Negativní vymezení činnosti komise

Komise by nezasahovaly do vyloženě odborných otázek – zejména ne do otázek propuštění z ochranného léčení vykonávaného v průběhu trestu ve věznici, přeměny ochranného léčení na zabezpečovací detenci apod.

VARIANTA II.:

Ponechat současný stav, kdy není upravena působnost poradních sborů a ani práva a povinnosti členů poradních sborů.

III. Změny v zákonech

Novela se promítne do zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v němž bude nahrazen § 4, který v současnosti upravuje pouze zřizování poradních sborů

ředitele věznic bez vymezení jejich působnosti. Obdobnou úpravu bude třeba provést i v zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

IV. Vyhodnocení nákladů a přínosů

Podle současné právní úpravy je činnost člena poradního sboru jiným úkonem v obecném zájmu. Vězeňská služba dále poskytuje členům poradního sboru cestovní náhrady. Tento stav by měl být změněn, vedle cestovních náhrad by členům občanských komisí měly být poskytovány i náhrady nutných výdajů. Přesto by nemělo dojít k výraznému dopadu na státní rozpočet.

V průběhu let 2006 a 2007 působily ve věznicích a vazebních věznicích poradní sbory v počtu od 3 do 16 osob. Zasedání těchto poradních sborů probíhá většinou jen jednou ročně. Výjimečně se jeden poradní sbor sešel sedmkrát za rok. U tří věznic se poradní sbory sešly jednou za dva roky. Vzhledem k malé četnosti zasedání poradních sborů a snad i proto, že poradní sbory jsou složeny z odborníků z regionů a jsou v nich též zástupci významných organizací regionu, které mají vztah k věznicím, dosahují náklady na činnost poradních sborů nezajímavé výše, takže je VS ČR dosud jako samostatný údaj nevede. Z šetření generálního ředitelství vězeňské služby vyplynulo, že náhrady cestovních výdajů nejsou členům současných poradních sborů propláceny. Vzhledem k tomu, že na ně mají ze zákona nárok, nejsou členy současných poradních sborů nárokovány, nebo s ohledem na místo bydliště tyto náklady nevzniknou.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, stanoví, že je-li podle zvláštního právního předpisu zaměstnanec uvolněn pro překážku v práci z důvodu obecného zájmu, je osoba, pro kterou byl zaměstnanec činný, popřípadě z jejíhož podnětu byl uvolněn, povinna uhradit zaměstnavateli, u něhož byl zaměstnanec v době uvolnění v pracovním poměru, náhradu mzdy nebo platu, která byla zaměstnanci poskytnuta, pokud se s touto osobou nedohodl na upuštění od náhrady. Vzhledem k tomu, že v občanských sdruženích by měli působit zástupci zaměstnavatelů, kteří mají zájem na „prosperitě“ věznic, je velmi pravděpodobné, že se věznic s těmito zaměstnavateli dohodnou na upuštění od náhrad mezd nebo platů, které budou zaměstnancům – členům občanských sdružení za výkon jejich činnosti jejich zaměstnavatelem poskytnuty.

Pokud se jedná o poskytování cestovních náhrad, přichází u členů poradních sborů ředitelů věznic v úvahu pouze náhrada cestovních výdajů a stravné. Náhrada jízdních výdajů za použití určeného hromadného prostředku dálkové přepravy a taxislužby se poskytne v prokázané výši. Použije-li člen poradního sboru se souhlasem nebo na žádost věznic silniční motorové vozidlo, přísluší mu v současné době za každý km jízdy základní náhrada ve výši 4,10 Kč a náhrada výdajů za spotřebovanou pohonnou hmotu. S ohledem na rozpočet VS nebude reálně proplácet dopravu členů občanských sdružení v případech, kdy použijí své osobní vozidlo. Vzhledem k tomu, že členové občanských sdružení budou z regionu, neměla by být jejich doprava k výkonu funkce člena občanského sdružení nákladná.

Stravné se poskytuje tehdy, trval-li výkon práce nejméně 5 hodin. V takovém případě náleží členu poradního orgánu stravné ve výši 58 až 69 Kč (při délce činnosti člena poradního sboru 5 až 12 hodin).

Vzhledem k uvedeným skutečnostem a k tomu, že výběr z variantního řešení nebude mít vliv na ekonomickou stránku věci, uvádíme pouze souhrnné vyčíslení nákladů:

V ČR je v současné době 37 věznic a vazebních věznic. Bude-li u každé věznice zřízeno občanské sdružení, které bude mít v průměru 11 členů, doba jednání bude delší než pět a kratší než dvanáct hodin a každému členu občanského sdružení bude vyplacena průměrná náhrada cestovních výdajů ve výši 100 Kč (protože členové občanských komisí budou v naprosté většině z regionu), budou náklady na jedno zasedání občanského sdružení činit $(11 \times 100) + (11 \times 69) = 1100 + 759 = 1859$ Kč bez náhrad za plat nebo mzdu členů občanského sdružení. U všech třiceti sedmi občanských komisí by tato částka činila asi 69 tis. Kč za jedno jednání. Při čtyřech jednáních občanských komisí ročně, by tato částka činila asi 276 tis. Kč.

Připočteme-li ke každému jednání občanské komise paušálně náklady na nutné výdaje ve výši 1000 Kč, zvýšily by se náklady $37 \times 1000 \times 4 = 148$ tis. Kč, na celkových asi 424 tis. Kč při frekvenci zasedání 4x ročně (povinné je 2x ročně).

Z uvedeného vyplývá, že by nemělo dojít k výraznější změně finančních nákladů a dopadů na státní rozpočet. Případné finanční dopady navrhované úpravy budou pokryty v rámci schváleného rozpočtu kapitoly 336 – Ministerstvo spravedlnosti na příslušný rok.

Zřízení občanských komisí bude mít i pozitivní dopad na podnikatelské prostředí v regionech, kde se věznice nacházejí, protože jak již bylo uvedeno, jsou věznice jak odběrateli, tak na druhé straně zase dodavateli pracovní síly v místech, kde jsou zřízeny. Účast zaměstnanců místních podnikatelů nebo podnikatelů samých v občanských komisích nebude pro tyto podnikatele nezajímavé, protože budou lépe znát prostředí, v kterém působí. Jak je však vzájemná spolupráce mezi jednotlivými věznicemi a podnikateli pro obě strany významná, z hlediska národního hospodářství ČR významná není.

Obecně lze považovat myšlenku zřízení občanských komisí za velmi přínosnou nejen vzhledem k zahraničním zkušenostem, ale i k realitě České republiky, jakkoliv české vězeňství učinilo již významný pokrok a značně se přiblížilo standardům a kritériím vyžadovaným EU, RE apod.

Trvalým problémem vězeňství ve všech zemích je tendence k určité uzavřenosti systému na jedné straně a malá informovanost veřejnosti o výkonu trestu odnětí svobody a nedůvěra k efektivitě vězeňského systému na straně druhé. To se může odrazit i v nízké společenské podpoře vězeňství, např. při schvalování finančních prostředků na jeho činnost.

Občanské komise mohou být právě tím orgánem, který zajistí žádoucí průnik do přílišné izolovanosti vězeňství a mohou spoluvytvářet pozitivní atmosféru v jednotlivých věznicích. Současně mohou představovat určitou formu náhledu veřejnosti za vysoké zdi věznic. Multidisciplinární poradní sbory, mající ze zákona (a to již v I. etapě) kompetenci podávat doporučení k realizaci zacházení s vězněnými osobami a naplňování účelu trestu, by byly i vhodným prostředkem implementace principu nezávislé kontroly vězeňství ve smyslu Evropských vězeňských pravidel, Doporučení Rec (2006) 2 (První část, článek 9.). Absenci jasné zákonné úpravy nezávislé kontroly považujeme za podstatný nedostatek zákona. Výkon kontrolní pravomoci, realizované poradním orgánem důvěrně seznámeným s prostředím konkrétní věznice, by zároveň umožňoval rychlou a erudovanou reakci na aktuální situaci ve věznici nebo individuální kauzu konkrétní vězněné osoby. Z toho hlediska by mohl být efektivnějším postupem než stávající kontrolní mechanismy (zejména dozor státního zástupce a stížnostní mechanismus veřejného ochránce práv), neboť by v konkrétních případech umožňoval bezprostřední řešení problému.

Není důvodů oddalovat řešení, které dříve nebo později, i vzhledem k mezinárodním zkušenostem, bude znovu nastolováno. Každá nová myšlenka naráží na určitou nedůvěru,

nutno mít také na zřeteli značnou setrvačnost daného vězeňského systému, projevující se v organizaci režimu ve věznicích a ve formách zacházení s pachateli. Při náležitém promyšlení kompetencí poradních komisí, jejich vztahu k jiným, již existujícím kontrolním orgánům (dozor státního zastupitelství, Veřejný ochránce práv, vnitřní kontrola VS ČR), a při dosažení adekvátního personálního složení komisí, by neměly hrozit nepřekonatelné obtíže při jejich zřizování.

Mezi hlavní problémy při zřizování poradních komisí nepochybně bude patřit vhodný výběr zástupců veřejnosti, vybavených odbornými i morálními předpoklady a případnými politickými kompetencemi. Možná bude obtížné při dodržení těchto kritérií nalézt a přesvědčit potřebný počet poslanců a zastupitelů, jakkoliv by bylo žádoucí, aby právě takoví představitelé v komisích působili. Jako velmi vhodné se jeví zajistit zastoupení soukromého sektoru tedy místních podnikatelů. Problémem ovšem může být střetávání kompetencí poradních komisí s pravomocemi a odpovědností funkcionářů věznice a s kompetencí vnějších dozorových a kontrolních orgánů. Je třeba také zabezpečit a udržet trvalou aktivitu poradních komisí. Samozřejmě nelze podceňovat obavy Vězeňské služby ČR, aby působení poradních komisí nenarušilo bezpečnost ve vězeňských zařízeních. Otázky bezpečnosti nelze podceňovat také při styku členů komise s odsouzenými.

Hlavní přínos poradních komisí by mohl spočívat v utlumení přirozeného napětí mezi vězni a vězeňským personálem. Komise by také mohly zajišťovat propojení věznic s místními komunitami a tím významně napomoci k přechodu odsouzených do režimu života na svobodě v rámci postpenitenciární péče.

Penologická teorie i penitenciární praxe jednoznačně podporují vznik a působení orgánů civilního charakteru ve vězeňských zařízeních.

V. Konzultace

Za účelem seznámení reprezentativních zástupců odborné veřejnosti se zamýšlenými úpravami Ministerstva spravedlnosti byly Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen „IKSP“), Generálnímu ředitelství Vězeňské služby ČR (dále jen „VS ČR“), Probační a mediační službě ČR (dále jen „PMS“) a nevládním organizacím Českému helsinskému výboru (dále jen „ČHV“) a Sdružení pro probaci a mediaci v justici (dále jen „SPMJ“) předloženy „Teze a variantní návrhy na zavedení nového institutu poradních komisí v českém vězeňství“ spolu s poznatky zaměstnanců Ministerstva spravedlnosti s úpravou poradních komisí ve vězeňství v Bavorsku a Severním Porýní -Vestfálsku SRN.

Se záměrem na zřízení poradních komisí a s uvažovanou účastí poslanců v těchto komisích byli seznámeni i předsedové poslaneckých klubů Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Oslovené subjekty většinou přijaly konzultace velmi pozitivně a označily návrhy změn za přínosné.

VI. Zhodnocení variant a výběr nejvhodnějších řešení

Ad II. 1. Poradní komise versus poradní sbor

Žádný z konzultovaných subjektů nepodpořil variantu I, tedy zřízení a fungování poradních komisí vedle dosavadních poradních sborů. Všechny subjekty rovněž považují za potřebné, aby došlo ke změně současného stavu podrobnější úpravou složení, postavení a působnosti tohoto orgánu; přitom nedošlo k jednoznačné shodě na jeho názvu.

ČHV doporučuje ponechat dosavadní označení „poradní sbory.“ Obává se, že by termín „občanské komise“ mohl vyvolávat dojem, že se jedná o laický orgán, který má zároveň značné kompetence.

IKSP zase považuje zřízení poradních komisí za velmi přínosné. Obecně je v poradních komisích spatřován žádoucí nástroj k prohloubení informovanosti veřejnosti o vězeňských problémech. Současně je v nich spatřován i určitý garant ochrany a dodržování lidských práv ve věznicích. VS ČR také připouští, že pokud by takové komise vznikly, mohly by mít pozitivní přínos, zejména při usnadnění přechodu odsouzených do civilního života.

IKSP se domnívá, že název „občanské komise“ lépe naznačuje hlavní poslání těchto orgánů, zajistit určitý náhled a kontrolu veřejnosti v prostředí, ve kterém jsou podstatně (i když na základě zákona) omezena některá občanská práva osob ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody. PMS se naproti tomu domnívá, že současný stávající systém poradních sborů ředitelů věznic má výrazný potenciál a je jej třeba inovovat a více využívat.

VS ČR se k samotnému názvu orgánu nevyjadřuje. Zmiňuje, že již v současné době funguje ve věznicích dvoustupňový vnitřní kontrolní systém s tím, že ochrana práv vězňených osob je již nyní plně zaručena.

Závěr: Je třeba dosavadní poradní sbory nahradit novými subjekty. Není rozhodující název orgánu, ale jeho působnost, vymezení kompetencí. Podstatné je, aby do budoucna působil pouze jeden orgán, který by měl navázat na činnost dosavadních poradních sborů.

Ad II. 2. Působnost komisí ve věznicích

Všechny konzultované subjekty (s výjimkou VS ČR) návrh vítají, protože současnému systému chybí jednotnost, vymezení kompetence poradních sborů, systém hodnocení výstupů činnosti poradních sborů, výjimečně se schází, současná činnost poradních sborů se jeví jako neefektivní.

Za klady návrhu je považováno zejména:

- posílení nezávislé kontroly vězeňství,
- posílení resocializačních aktivit vězňů,
- posílení kompetencí „výchovného“ aparátu věznic v rámci výkonu trestu,
- standardizace podmínek a režimů podle typů věznic,
- utlumení přirozeného napětí mezi vězni a vězeňským personálem,
- pomoc přechodu vězňů do civilního života.

VS ČR zaujímá k návrhu rezervovaný postoj. Problém spatřuje především v zajištění finančních a materiálových potřeb vězeňství. Tyto problémy ale podle ní žádná komise nevyřeší.

Poradní komise by podle ČHV měly být zřízeny u všech věznic (včetně věznic vazebních), neboť tím bude podpořena efektivita výkonu jednotné kontroly a zároveň princip rovnosti vězněných osob (tedy stejných příležitostí ochrany jejich práv u specializovaných orgánů detailně seznámených s konkrétní věznicí). Myšlenku zřídit poradní komise u každé věznice považuje za nevhodnější variantu i VS ČR.

V této souvislosti považují za nezbytné konzultované subjekty v převážné míře dopracovat do návrhu novely zákona i jednotnost metodického vedení všech poradních komisí, které bude předpokladem jejich efektivní činnosti. To vyplývá i z toho, že konzultované subjekty předpokládají, že poradní komise budou:

- účinně a bezprostředně reagovat na aktuální problémy ve věznicí a na individuální stížnosti vězněných osob,
- zajišťovat jednotný přístup při zachování multidisciplinárního, objektivního pohledu na věc,
- odstraňovat disproporce mezi jednotlivými věznicemi při výkonu vězeňství na základě jejich doporučení a opatření,
- transparentnost jejich aktivit, realizovanou zejména prostřednictvím výročních zpráv zahrnujících konkrétní opatření přijatá ve vězeňství na základě jejich doporučení a činnosti,

a jak je již výše uvedeno – zajišťovat standardizaci podmínek a režimů podle typů věznic.

Závěr: Poradní komise má být zřízena a působit u každé věznice. V úvahu se dává i možnost zřídit poradní komisi jako poradní orgán generálního ředitele Vězeňské služby. Musí být stanovena její působnost, včetně nezávislé kontroly. Současně se však jako nezbytné považuje v zájmu jednotnosti postupu všech poradních komisí zajistit jejich metodické vedení.

Ad II. 3. Složení poradních komisí

Mezi hlavní problémy při zřizování poradních komisí nepochybně bude patřit vhodný výběr zástupců veřejnosti, vybavených odbornými i morálními předpoklady a případnými politickými kompetencemi. Možná bude obtížné při dodržení těchto kritérií nalézt a přesvědčit potřebný počet zastupitelů (parlamentu, krajů), jakkoliv by bylo žádoucí aby právě takoví představitelé v komisích působili.

U některých konzultujících subjektů vzbudilo složení poradních komisí pochybnosti. Například PMS skutečnost, že v komisích budou působit poslanci parlamentu, zástupci krajské samosprávy a vedle toho odborníci z praxe, u nichž je v materiálu zmínka, že jejich účast je „vhodná“, považuje za nedostatečně ujasněnou. Naproti tomu ČHV doporučuje složení „poradních sborů“ koncipovat podle uvedených profesních skupin tak, aby v každé poradní komisi byl zástupce každé z těchto skupin jako východisko vyváženosti a multidisciplinárního pohledu na věc (přitom doporučuje ve variantě II./3. doplnit výčet profesního složení členů komise o účast zástupce Kanceláře veřejného ochránce práv). Jako velmi vhodné se jeví zajistit zastoupení soukromého sektoru (místních podnikatelů).

Závěr: Doporučuje se přijetí varianty I., tj. upravit výčet profesního zastoupení členů poradní komise. Současně se doporučuje s ohledem na dosavadní výsledky spolupráce věznic s významnými podnikatelskými subjekty v regionu, zvážit doplnění výčtu profesního zastoupení o zástupce významných zaměstnavatelů v regionu.

Ad II. 4. Způsob výběru a jmenování členů komise

Mezi hlavní problémy při zřizování poradních komisí nepochybně bude patřit vhodný výběr zástupců veřejnosti, vybavených odbornými i morálními předpoklady a případnými politickými kompetencemi. V této souvislosti lze předvídat, že obtíže mohou při snaze o dodržení uvedených kritérií spočívat v nalezení a přesvědčení potřebného počtu zákonodárců a zastupitelů v regionu, kde se věznice nacházejí. Jejich účast v komisích je, jak ukazují zahraniční zkušenosti, žádoucí. Dosavadní zkušenosti orgánů činných ve výkonu trestu a zkušenosti konzultovaných subjektů dále ukazují, že je vhodné, aby se činnosti komisí účastnili zástupci místních významných zaměstnavatelů

Způsobu výběru a délce funkčního období nevěnovaly konzultované subjekty pozornost. Bude-li stanoveno, že členem poradní komise musí být zástupce zákonodárského sboru, mělo by ztrátou poslaneckého nebo senátorského mandátu členství tohoto zástupce v komisi zaniknout. Obdobně by mělo být postupováno u zástupce zastupitelského sboru příslušného regionu. O činnosti a tedy i efektivnosti poradních komisí by měly vypovídat jejich výstupy.

Obecně platí, že čím větší je podíl kolektivního orgánu na jmenování členů poradní komise, tím budou kandidáti veřejně přijatelnější a také hůře ovlivnitelní. Na druhé straně je nezbytné, aby právní předpis byl realizovatelný. Proto stanoví-li například, že členy poradní komise vybere příslušný hejtman nebo rada a nestane se tak, nebylo by možno poradní komisi ustavit. Proto bude věci prospěšné, když bude výběr členů komise upraven tak, aby nečinil v praxi problémy.

VS ČR spatřuje možný problém v nalezení vhodných osob ochotných se zapojit do práce v poradních komisích. ČHV v souvislosti s povinnou účastí člena zákonodárského sboru (a zároveň jeho dalších aktivitách) doporučuje zvážit např. možnost zastoupení člena zákonodárského sboru jeho asistentem.

Všechny konzultované subjekty spatřují problém, jak již bylo uvedeno, v četnosti zasedání poradních komisí.

Závěr: Je třeba zvolit úpravu, která umožní bezproblémový výběr kandidátů a následné jmenování členů poradních komisí. Z dosavadních poznatků vyplývá, že nejlépe může vhodnost osoby pro výkon funkce v komisích posoudit ředitel věznice, který zná nejpodrobněji politickou, sociální i kulturní situaci v oblasti, do níž věznice spadá, a je v jeho vlastním zájmu, aby posléze poradní komise společně s ním spolupracovala a zasloužila se o efektivní činnost a kladné výsledky.

Ad II. 5. Funkční období, způsob rozhodování

Konzultující subjekty se vyjádřily především k četnosti jednání poradních komisí. Všechny konzultované subjekty pojmají návrh na četnost jednání - minimálně dvakrát ročně,

jako pevně stanovený a považují jej za nedostatečný. Jejich stanoviska lze shrnout tak, že pokud by se komise scházely dvakrát ročně, tak nelze uvažovat o žádné intenzivní a kontinuální práci poradních komisí. Některé konzultační subjekty dávají ke zvážení, aby se komise setkávaly jednou měsíčně.

Závěr: Doporučuje se přijmout variantu I. S ohledem na jednotnost názorů konzultovaných subjektů se současně doporučuje zvážit úpravu četnosti jednání poradních komisí zvýšením minimálního počtu zasedání za rok.

Ad II. 6. Věcná působnost poradních komisí

Velká pozornost byla konzultovanými subjekty věnována otázce působnosti poradních komisí. Konzultované subjekty předpokládají, že výkon kontrolní pravomoci, realizované poradní komisí, důvěrně seznámenou s prostředím konkrétní věznice, by umožňoval rychlou a erudovanou reakci na aktuální situaci ve věznici nebo i na individuální kauzu konkrétní vězněné osoby. Z toho hlediska by mohlo jít o efektivnější postup než umožňují stávající kontrolní mechanismy (zejména dozor státního zástupce a stížnostní mechanismus veřejného ochránce práv), neboť by v konkrétních případech umožňoval bezprostřední řešení problému.

Konzultované subjekty považovaly v současné době za dostatečné, aby poradní komise měly práva návrhová. O své činnosti budou jednou ročně vypracovávat zprávu, jejíž součástí budou také doporučení a podněty k zlepšení situace ve věznici. Zprávy z jednotlivých komisí budou předkládány generálnímu ředitelství vězeňské služby, které z nich vypracuje celkovou hodnotící zprávu za uplynulé období a předloží ji ministru spravedlnosti. Teprve až výkon činnosti jednotlivých komisí napoví, zda-li by měla být těmito komisím svěřována další oprávnění.

Některé konzultované subjekty se vyjadřovaly k jednotlivým činnostem poradních komisí. Například ČHV dává ke zvážení návrhovou pravomoc ve věcech podmíněného propuštění, považuje ji za vhodný prostředek k ujednocení podkladů pro rozhodování žádostí o podmíněné propuštění při zohlednění objektivního, multidisciplinárního aspektu věci. V této souvislosti doporučuje zvážit, aby bylo v kompetenci poradní komise zpracování podkladů (resp. doporučujícího nebo nedoporučujícího stanoviska na základě zprávy vězeňské služby) ve všech nebo některých specifických případech žádostí o podmíněné propuštění. Důvodem je multidisciplinární a regionální znalost věci s ohledem na složení poradní komise a zároveň nejednotnost podkladů, na základě kterých jednotlivé soudy posuzují předpoklady podmíněného propuštění.

VS ČR vyslovuje podporu návrhovým právům poradních komisí, nikoli jejich případné rozhodovací pravomoci.

V souladu s materiálem Závěry a doporučení ze seminářů skupiny PAROLE 2007 Český helsinský výbor v součinnosti s Probační a mediační službou doporučuje činnost komisí pro podmíněné propuštění (parolových rad) u nás ověřit, a to prostřednictvím pilotního projektu ve vybraných soudních okresech ČR. Je žádoucí tento projekt sledovat a vyhodnotit výsledky.

Závěr: Doporučuje se přijmout variantu I. s tím, že bude nejdříve realizována pouze I. etapa, to znamená, že budou poradním komisím přiznána pouze návrhová práva.

VII. Kontakty

Kontakt na osobu, která provedla hodnocení „malé RIA“.

JUDr. Pavel Michal
analytický odbor Ministerstva spravedlnosti
telefon: 221 997 386
e-mail: pmichal@msp.justice.cz

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s ústavním pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s akty práva Evropské unie.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, předpisy Evropské unie, judikatura soudních orgánů Evropské unie se na danou oblast, která je předmětem úpravy navrhovaného zákona, nevztahují.

Návrh respektuje doporučení Výboru ministrů členských zemí Rady Evropy - Evropská vězeňská pravidla [Doporučení Rec (2006) 2 (První část, článek 9.)].

Zvláštní část

K článku I - změna zákona o výkonu trestu odnětí svobody

K bodu 1 (§ 4)

U každé věznice bude ředitelem věznice zřízena poradní komise, a to jako vnější prvek kontroly dodržování principů sloužících k dosažení účelu trestu a k ochraně práv odsouzených. Jedná se o transformaci stávajících poradních sborů ředitelů věznic s cílem vytvoření efektivního a aktivního institutu s konkrétně vymezenými základními pravidly pro činnost, ustanovování a odvolávání členů a složení komisí. Zejména demonstrativně uvedený výčet kompetencí a výslovné svěřené pravomoci zabývat se podněty, stížnostmi a návrhy by měly přispět ke zlepšení podmínek kontroly vězeňství u nás.

Stávající poradní sbory v jednotlivých organizačních jednotkách jsou sice formálně zřízeny u všech věznic, ale zasedání se v některých věznicích za poslední dva roky neuskutečnilo vůbec, v ostatních je většinou jednou ročně, což je nevyhovující stav. Z tohoto důvodu stávající poradní sbory téměř neovlivňují podmínky zacházení s odsouzenými či naplňování účelu trestu a činnost poradních sborů je tak netransparentní. Samy věznice hodnotí - tam, kde se sbory pravidelně scházejí - ve smyslu účelnosti činnost poradních sborů jako smysluplnou a přínosnou, zároveň ale deklarují, že by bylo třeba sjednotit

legislativně členství, činnost a okruhy témat, které by měly mít komise ve své působnosti, aby tak došlo k sjednocení a aby bylo možné poté komplexně vyhodnocovat a řešit problematické okruhy.

Princip nezávislé kontroly vězeňství je dnes zajišťován dozorem státních zástupců a stížnostním mechanismem Veřejného ochránce práv. Kontrolním orgánem je i inspekce Ministerstva spravedlnosti, která vystupuje jako subordinační orgán v rámci dohledové činnosti mezi dvěma správními orgány k zajištění kontroly dodržování právních předpisů, nejedná se ale o orgán nezávislý s odborným prvkem. Dozor státního zástupce je vykonáván zejména směrem ke kontrole zákonnosti, dodržování obecně závazných právních předpisů v rámci výkonu trestu, Veřejný ochránce práv zase reaguje a šetří konkrétní stížnosti jednotlivých odsouzených, komise si klade za cíl obecnou kontrolu podmínek ve vězeňství s možností navrhnout řediteli věznice opatření k nápravě. Poradní komise nebudou dublovat tyto kontrolní mechanismy, protože se jedná o orgán poradní, jejímž základním úkolem nebude provádění osobní kontroly vězeňských zařízení a důvěrná korespondence s odsouzenými, jejím úkolem je na základě podnětů a potřeb reagovat návrhovými doporučeními a opatřeními na aktuální situaci ve věznici, ale také vytvářet a určovat dlouhodobé cíle, které povedou ke sjednocení podmínek výkonu vězeňství.

Členy komise z důvodu nepodjatosti a vyloučení střetu zájmu nemohou být ředitel věznice ani zaměstnanci věznice, což ale nevylučuje možnost, aby se po předchozí dohodě s předsedou komise mohli zúčastnit některých zasedání. Bude-li tedy ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec na zasedání komise přítomen, mohou se k projednávaným věcem vyjadřovat, nepřísluší jim však hlasovací právo.

Činnost člena poradní komise bude stanovena jako jiný úkon v obecném zájmu, při němž náleží členům těchto komisí pracovní volno v nezbytně nutném rozsahu bez náhrady mzdy. Nutné výdaje uhradí členům komise Vězeňská služba. Z důvodu možnosti seznámit se v rámci činnosti s důvěrnými informacemi týkajícími se jednotlivých odsouzených osob, stanovuje se členům poradní komise povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, které se dozví v souvislosti s výkonem své funkce.

Stanovuje se minimální počet členů komise (pět), horní hranice, i z důvodu převodu členů stávajících poradních sborů do poradních komisí, není početně omezena. Jmenování bude možné i opakovaně. Jednotlivé členy si vybere a osloví ředitel věznice, protože nejlépe zná prostředí a podmínky konkrétního regionu, svůj návrh zašle prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby ministroví spravedlnosti a ten poté členy poradní komise s jejich souhlasem jmenuje.

Výběr členů bude záviset na řediteli věznice, přičemž by měl dbát na to, aby celkové složení komise bylo vyvážené se zastoupením osob z následujících oblastí: zástupci moci zákonodárné, zástupci samosprávy, neziskových organizací nebo církví, odborné veřejnosti (např. lékaři, sociologové, vysokoškolští pedagogové, zástupci výchovných ústavů pro mládež, pedagogicko-psychologických poraden), popřípadě významné osobnosti daného regionu. Cílem je vytvořit tým, který bude charakterizován kooperací více oborů (politický, sociální, psychologický, ekonomický) při realizaci odborné činnosti komise.

Zánik členství v komisi je stanoven na základě obecných důvodů (odvolání z důvodu porušení povinností, uplynutí funkčního období, vzdání se funkce, úmrtí nebo prohlášení osoby za mrtvou). Bude-li členem poradní komise poslanec, senátor Parlamentu České

republiky či zastupitel obce nebo kraje, zaniká členství v poradní komisi mimo obecných důvodů také zánikem jeho mandátu. Ministr spravedlnosti odvolá člena komise z důvodu závažného porušení povinností vyplývajících z členství v komisi na návrh předsedy komise za předpokladu, že s odvoláním vyslovila souhlas nadpoloviční většina členů komise. Návrh na odvolání může také podat ředitel věznice prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby. Důvodem odvolání může být například, nevykonává-li člen poradní komise řádně svoji funkci, porušení povinnosti mlčenlivosti, nesplnění podmínek pro výkon funkce, opakovaná neomluvená neúčast na jednání komise, nezpracování závěrečné souhrnné zprávy o činnosti komise za uplynulý rok, v případě zahájení trestního stíhání člena komise, atd.

Četnost zasedání komise je stanovena na minimální hranici čtyř zasedání ročně, přičemž je ponechána možnost svolání dalších zasedání, a to na popud předsedy komise či ředitele věznice. Ten také svolává ustavující zasedání, na němž se volí předseda a místopředseda komise. Systém hlasování je založen na nadpoloviční většině přítomných členů s rozhodujícím hlasem předsedy v případě rovnosti hlasů.

Činností komise bude projednávání podnětů, stížností a návrhů odsouzených, přičemž tyto mohou přijímat i jednotliví členové komise. O možnosti podání podnětů stížností či návrhů členům komise budou odsouzení poučeni příslušníky Vězeňské služby v rámci seznámení se se svými právy a povinnostmi při přijetí do výkonu trestu. K opatření potřebných zjištění si mohou členové komise domluvit prohlídku věznice, schůzku s obviněným nebo mohou obviněného přizvat na jednání komise a vyslechnout jej bez přítomnosti ředitele věznice či jejich zaměstnanců z důvodu zajištění nestranných podmínek.

Poradní komise ředitele věznice bude mít demonstrativně určeny kompetence, když ve všech případech se jedná o práva návrhová. Jde například o změny či doplnění programů zacházení, které slouží jako základní forma komplexního působení na odsouzeného, tak aby poté jednotlivé alternativy programu, které jsou konkrétním vězňům nabízeny, co nejlépe mohly postihnout všechny oblasti působení na odsouzené.

Rovněž přístup zaměstnanců Vězeňské služby, jejich chování a zacházení s obviněnými mohou být na jednáních poradní komise projednány s následnými návrhy na opatření u jednotlivých zaměstnanců podaných řediteli věznice. Obecně mohou být předmětem jednání na zasedání komise a následnými návrhy zlepšení podmínek odsouzených ve věznici, zejména sociální podmínky, poskytování zdravotní péče, duchovní, kulturní a sociální služby, případně možnost omezení či zbavení těchto práv.

K zajištění činnosti poradní komise poskytuje ředitel věznice na žádost členům informace nezbytné k plnění těchto úkolů a i jinými možnými způsoby zajišťuje vytvoření vhodných podmínek k plnění úkolů. Zároveň má ředitel věznice v případě výjimečných či neočekávaných událostí (například vězeňská vzpoura, úmrtí odsouzeného, násilí mezi odsouzenými či útěk vězně) povinnost o tomto informovat předsedu komise, tak aby ten rozhodl, zda bude třeba svolat zasedání nebo učinit jiné opatření.

Z důvodu kontroly činnosti komisí a také z důvodu shromáždění podnětů a doporučení pro zlepšení situace ve vězeňství stanovuje se předsedovi komise povinnost vypracovat každoročně hodnotící zprávu a zaslat ji generálnímu ředitelství Vězeňské služby. Ke zprávě o činnosti komise připojí své stanovisko ředitel věznice. Tyto zprávy budou podkladem pro vypracování komplexní souhrnné zprávy o činnosti poradních komisí ředitelů věznic a tato bude předložena ministrovi spravedlnosti. Jejím smyslem je získat všestranný přehled

a poznatky o stávající situaci ve věznicích s konkretizací nejvíce diskutovaných problémových oblastí za účelem nalezení řešení k jejich odstranění.

K bodu 2 (§ 5 odst. 1)

Jedná se o legislativně-technickou úpravu.

K článku II – změna zákona o výkonu vazby

K bodu 1 (§ 3a)

Ustanovení poradních komisí ředitelů vazebních věznic se navrhuje v podobném rozsahu jako u zákona o výkonu trestu odnětí svobody s nutností některých výjimek s ohledem na odlišný charakter výkonu vazby od výkonu trestu odnětí svobody. Zejména se jedná o jiný účel výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby, který vyplývá z trestněprávních předpisů. Ve výkonu vazby je třeba brát zřetel na to, že se jedná o osobu obviněnou nikoli odsouzenou a dodržovat tak zásadu presumpce neviny, na druhou stranu je nutné dbát na zabránění možnosti kontaktů vazebně stíhaných osob (zejména u vazby koluzní) s jinými osobami, aby tak nebyl narušen průběh a zákonnost trestního řízení.

Pro vznik a zánik členství v poradní komisi, složení, způsob jednání a rozhodování, stanovení povinnosti součinnosti řediteli věznice a vypracování hodnotící zprávy je shodné odůvodnění jako u zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

Odlišné je vymezení důvodu zřízení komisí u vazební věznice, když zde není hlavním cílem dbát na dodržování zásad zacházení s odsouzenými s ohledem na dosažení účelu výkonu trestu ale jedná se zejména o dohled nad podmínkami výkonu vazby a ochranou práv odsouzených.

Návrhová oprávnění poradní komise se budou také týkat opatření k zajištění adekvátního chování zaměstnanců Vězeňské služby a vytváření vhodných podmínek obviněných ve věznicích.

K bodu 2 [§ 10 písm. d) a e)]

Jedná se o legislativně-technickou úpravu.

K článku III – účinnost

Datum nabytí účinnosti se navrhuje stanovit s ohledem na délku legislativního procesu a na význam navrhované změny.

předseda vlády

ministr spravedlnosti